

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Marek Michalak

ZSR.422.20.2016.MK

Warszawa, 14 grudnia 2016 roku

**Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
Prokurator Generalny**

Estymowany Panie Ministrze,

chciałbym zwrócić uwagę na istotne zagadnienie, jakim jest ściganie sprawców przestępstw popełnionych na szkodę małoletnich, w tym w szczególności przestępstw przeciwko wolności (stypizowanych w rozdziale XXIII Kodeksu karnego), przeciwko wolności seksualnej i obyczajności (stypizowanych w rozdziale XXV Kodeksu karnego), przeciwko rodzinie i opiece (stypizowanych w rozdziale XXVI Kodeksu karnego) oraz przestępstw popełnionych z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej,

Powyższy katalog przestępstw wymienia art. 185a k.p.k., gwarantujący szczególne, ochronne warunki przesłuchania małoletniego pokrzywdzonego w charakterze świadka. Przepis art. 185a k.p.k. ma na celu ochronę dobra dziecka. Uznano bowiem, że małoletni, których dobro prawne zostało zagrożone lub naruszone przez tego rodzaju przestępstwa są w sposób szczególny narażeni na tzw. wtórną wiktyimizację.

Od tego jak szybko, profesjonalnie i skutecznie zostanie udzielona pomoc dziecku, zależy jak poważne będą następstwa doznanej przez niego krzywdy. Ważnym jest, by jak najszybciej objąć dziecko specjalistyczną pomocą oraz podjąć skuteczne i sprawne działania w ramach prowadzonego postępowania karnego. Konieczna jest zatem szybka interwencja, zwłaszcza, gdy podejrzanym/oskarżonym jest osoba bliska dziecku.

Przypomnieć należy, że zgodnie z art. 23 k.p.k., w sprawie o przestępstwo popełnione, m.in. na szkodę małoletniego, sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, zawiadamia sąd rodzinny, który w tej sytuacji obowiązany jest zbadać sytuację rodzinną dziecka i podjąć decyzje dotyczące władzy rodzicielskiej i sprawowania opieki nad dzieckiem.

26 lat Konwencji
o Prawach Dziecka

Z powyższego wynika, że zachodzi potrzeba bezzwłocznego podejmowania czynności przez organ prowadzący postępowanie przygotowawcze, mających na celu zebranie i zabezpieczenie materiału dowodowego koniecznego do przedstawienia podejrzanemu zarzutów, jak też podjęcie innych czynności zabezpieczających dobro dziecka, np. w postępowaniu opiekuńczym.

Szybkie i sprawne zebranie oraz zabezpieczenie dowodów ma istotne znaczenie dla czynności przesłuchania małoletniego pokrzywdzonego. Należy bowiem dążyć do tego, aby przesłuchanie dziecka było przeprowadzone wyłącznie raz, i tylko wtedy, gdy zeznania tego świadka mogą mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia w sprawie, a więc już po zebraniu innych dowodów w sprawie. Takie stanowisko wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 listopada 2009 roku, III KK 176/09, wskazując, że do przesłuchania w trybie art. 185a k.p.k. powinno dochodzić po przedstawieniu zarzutu popełnienia przestępstwa, czyli w fazie postępowania przygotowawczego *in personam*, a nie we wstępnej fazie tego postępowania *in rem*.

Dziecko może stanowić cenne źródło dowodowe w postępowaniu karnym. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 15 stycznia 1980 roku, III KR 428/79, dzieci nie są wyłączone z grona świadków. Umiejętnie przeprowadzone przesłuchanie dziecka może dostarczyć równie wiarygodnego i cennego materiału dowodowego, jak w przypadku osób dorosłych.

Przesłuchanie dziecka to czynność procesowa wymagająca od przesłuchującego wiedzy psychologicznej i pedagogicznej. Dbłość o małoletnich uczestniczących w procedurach karnych powinna się wyrażać w zachowaniu zasady komunikowania się z nimi w języku dla nich zrozumiałym, adekwatnym do ich fazy rozwojowej, pozwalającym na zrozumienie uprawnień i powinności oraz sytuacji prawnej. Przed osobą prowadzącą czynności z udziałem dzieci stoją dwa zadania – uzyskanie pełnego, wiarygodnego opisu zdarzenia oraz ochrona psychiki dziecka. Dla ich wykonania niezbędna jest znajomość procesów rozwojowych i zmian zachodzących wraz z wiekiem w psychice i społecznym funkcjonowaniu dzieci¹.

Obecnie prawna ochrona małoletnich jest szeroka, jednakże poza dobrym prawem – w celu minimalizowania negatywnych skutków udziału dziecka w przesłuchaniu – potrzebna jest także wola ze strony organów postępowania, empatia, otwartość na wzajemną współpracę oraz wiedza z zakresu psychologii rozwojowej dziecka. Konieczne jest zatem stałe podnoszenie umiejętności i kwalifikacji osób prowadzących tę czynność dowodową. Słuszne

¹ Małgorzata Toeplitz-Winiewska, *Fazy rozwojowe a metody przesłuchania dzieci*, Dziecko krzywdzone 6/2004, s. 1-7;

i požądane w praktyce jest przydzielanie spraw - w których małoletni jest pokrzywdzonym - osobom, które posiadają doświadczenie zawodowe oraz wiedzę z zakresu psychologii rozwoju dziecka.²

Mając powyższe na uwadze, działając na podstawie art. 10 a ust. 1 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2015 r. poz.2086), zwracam się z prośbą o podjęcie działań zmierzających do podwyższenia kwalifikacji osób prowadzących postępowania karne, w których uczestniczą dzieci, a także wypracowanie standardów w zakresie sprawnego zbierania materiału dowodowego, umożliwiających skuteczne i szybkie przeprowadzenie czynności z udziałem małoletnich.

Z wyrazami szacunku
Marek Szlachetka

² Arkadiusz Łakomy, *Przesłuchanie małoletniego w świetle nowelizacji Kodeksu postępowania karnego*, Ius Novum 1/2016;